

v tiskarni »Edinosti«. ».....I croato-sloveni appena scoppiata la guerra hanno rovesciato e rubato il busto di Verdi....« Lepov nesramni, kdor si je izmislil to! Naj bi bil le ta Pedrazzi tedaj v koži onega našega urednika, ki ga je podivjana tržaška italijanska družba hotela linčati, ker je pred Verdijevim spomenikom na trgu sv. Ivana, videč, kako nekdo odbija Verdijevemu kipu nos in prste, zaklical glasno, da je tako počenjanje sramotno! Ko se je priredila ona zloglasna »Esposizione di guerra« je naš list nasvetoval odboru kot najzgodnejši razstavljeni predmet — oskrunjeni Verdijev spomenik, ki ga je dal enako zloglasni Krekich zavleči nekam na Miramarsko cesto. Seveda je ta nasvet zadela cenzura! Toda: Verdijev spomenik smo oskrunili mi Jugoslovani!

Storili smo vse, kar je bilo le v naših močeh, da bi olajšali v težkih časih po letu Italijanske vojne svojim Italijanskim sosedom težavni položaj. Oni so se zatekali k nam, imeli so pri nas vse podporo in oporo, ki smo jim jo nudili. Vojnogonolni urad našega političnega človeka je neštevilnim italijanskim rodbinam priboril podporo, naši branitelji so rešili nešteto italijanske čedovence najtežjih kazni, zgodilo se je celo, da je bil eden naših prvakov hipoma premeščen na fronto, da bi si bliže ogledal ples, ker je kot branitelj pred vojaškim sodiščem prevleto zagovarjal Italijansko »vrednoto« itd. itd.

Potem pa prihaja ta Pedrazzi, se da nalagati in laž sam dale široki italijanski javnosti o jugoslovanskih položajih, ropih, vandalizmi v Trstu! Taka je kvečna hvaležnost za vso našo dobrohotnost, za vso našo poštenost, za vse naše kavalirstvo, kakor je dojel svojlas župan dr. Valerio!

Pol Trkrat feil!

Odkrila baseda.

Pod tem naslovom pričel je »Primorske Novice« članek, ki podkrepil to, kar smo rekli mi v nedeljskem izdanku z ozirom na prekanen o državni obliki, ki naj bi jo dobila naša Jugoslavija.

V tem, ko preživljamo najtežje čase, ko imajo naši Narodni Sveti tisočerihih nalog in skrbi, ko so nam izmučeni sinovi Srbije prihiteli na pomoč, se naši ljudje prekačo po kavarnah in gostilnah o vprašanju: ali republika ali monarhija? Ali ne pomislijo ta gospoda, da gledajo sedaj na nas naši prijatelji in se bolj sovražniki? Prijatelji s skrbjo, sovražniki z radostjo! Pozabljajo, da je Srbija zaveznica entente; ne mislijo na to, da nam je ta pokazala svojo naklonjenost največ zato, ker hočemo z mislijo narodnega združenja priti v skupnost s Srbijo. To je s tistim delom našega naroda, ki je v tej vojni doprinesel največ materialnih in krvnih žrtev za naše osvobodjenje! V prvi vrsti moramo poslušati mnenje Srbov in njih prepuštili odločitev glede tega! Srbija je danes monarhija, a ne monarh človek iz ljudstva, iz naroda! Zgodovina Karagorgijevićev je tesno spojena z zgodovino srbskega naroda. Tudi v tej vojni so trpeli s svojim narodom. Potem je treba vedeti, da so Karagorgijevići najstarejši boritelji ideje našega narodnega združenja. Oni so se borili za to misel, prežeti z duhom narodnih in demokratskih idej.

Ce hočemo torej Srbi tej svoji vladarski hiši tudi nadalje izkazovati svoje zaupanje; more-li potem kak Jugoslovan nasprotovati temu? To bi bila največja nehalnost. Pri tem je treba uvaževati, da je sedanj srbski monarhizem vse kaj drugega nego navaden monarhizem. Vse svoje življenje nisem bil jaz monarhist, ali kralja Petra ali njegovega sina Aleksandra bi pozdravil kot kralja Hrvatov, Slovencev in Srbov!

Zaključimo: Nočem nikomur vsiljevati svojega mnenja, uverjen sem pa, da tako sodi ves naš narod v Primorju. In danes tudi ni čus za tako razpravljanje. Imamo drugega nujnejšega in važnejšega posla. Naše sile so sedaj potrebne za drugo delo, ne pa za razpravljanje o vprašanju republike in monarhije, ki zanaša le zmešnjavo v naše dosedanje narodno razpoloženje. To vprašanje ni še prišlo na dnevni red, a ko pride, bomo morali slušati v prvi vrsti mnenje Srbov in se pokoriti njihovi odločitvi. Toliko hvaležnosti smo dolžni Srbom, ki so nam prinesli svobodo!

Tudi »Hrvatska Rijec« razpravlja o poglavju dolžne hvaležnosti. Avstro-Ogrska je hotela uničiti Srbijo, raniti jo v srce, vedoč, da s tem rani celo jugoslovansko plemo. Zato je hotela zadati Srbiji smrtni udarec. Avstro-Ogrska sama ni mogla poraziti Srbov, zato je pozvala tudi Veliko Nemčijo in Bolgarsko na pomoč. Šele tej združeni moči se je posrečilo prisiliti Srbe k umikanju, polnem groznih človeških žrtev, iz domovine. Na čelu lunaske srbske vojske sta odhajala v pregnanstvo tudi kralj Peter in prestolonaslednik Aleksander. Delila sta s svojo vojsko vso strašno usodo.

PODLISTEK.

Slovensko gledališče.

Ludovika Thome »Morale«, komedija v treh dejanjih, ki je šla v četrtke zvečer preko našega odra, je ostra, zgoča satira na življenje in mišljenje takozvanih »zgornjih deseterih usodev« človeške družbe; ljudi, ki žive svoje obilnatno dovolno življenje; oficijalno in privatno! Rentier Beermann, kom. svetnik Bolland in profesor Wasner so člani društva za »ljudsko moralnost«. V lepodoneh, frazastih pravikih so mu začrtali najvišje cilje, izdajajo patetske oklice na narod, sestavijo galerijo nesramnih slik, a se pri tem vendar greje v grehu in nasladi v razkošnih salonih Madame de Hauteville. A nekega dne je lepe, brezskrbne komedije nenadoma konec. Policija aretirala ljubeznivo »madame«, vtakne svoj nos v njeno privatno korespondenco in najde med njo ključ oziroma dnevnik, ki naj bi razvijala vso afero. Je to natančni seznam vseh stalnih gostov njenega Venerinega svetlišča. Nevarnost je v zraku, škandal ima priti pred javnost. Časopisje že namiguje na razne podrobnosti in v nevarnosti so razni člani gorložnadenega društva za ljudsko moralnost, potem mestna elita itd. itd. In takrat nastopi rešilni bog v osebi »Njegove Svetlosti in Visokosti« princa Emila, ki so za bili napotili spoznavati življenje v mehko naročje skrbno parfimirane vestalke. Seveda je sedaj vse pokonci, da bi se potlačil ves škandal iz višjih, takorekoč državnih interesov in policijski

Ali Srbija je ostala nepopustljiva. Zvesta svojim zavzornikom je Srbija odklonila nekoliko mirovnih ponudb Avstro-Ogrske in vzdržala je do konca — do slavlja in zmage! Ni ga človeka, ki bi mu ni bilo po vsej tej kalvariji Vstajenje veličastveno, stokrat milejše in svetlejšje. Srbija in njena vojska ste nam mili in sveti ne le zato, ker ste z nami eni; en narod, marveč tudi zato, ker je ta narod doprinesel največ in brezprimernih žrtev za svobodo Slovencev, Hrvatov in Srbov!

Da se le ta naša leča, ki so jo imenovali monarhijo, tako hitro in naglo zrušila; na tem se imamo zahvaliti v prvi vrsti srbskim četam v Makedoniji, ki so jej zadale zadnji udarec. Bodimo torej mi Hrvati, Slovenci in Srbi srečni in ponosni, da je veličastna vojska — naša vojska! Radi naših ognjišč so danes srbska ognjišča opustošena, radi naših rodbin srbske rodbine razgnane. Sorodniki jih razprti rok, s solzo hvaležnosti, z ljubeznijo, ki jih nagradi za vsa trpljenja!

Miroslav Ambrožič:

Šola in sokolstvo.

Z osvoboditvijo Jugoslovanov in ustanovitvijo naše lastne države je nastalo med drugimi važnimi vprašanji tudi to, kako je urediti telesno vzgojo v šoli. Sokolstvo si je bilo v narodu pridobilo že tako trdno stališče, da so pri tem vprašanju takoj misli nanje, toda s tem vprašanjem se ni rešeno. Odgovoriti je poprej na to, koliko važnosti naj se polaga na telesnonravno vzgojo šolarjev in v kakšnem razmerju naj stojita Sokol in šola v novi državi.

Da je bila dosedaj telesna vzgoja v šolah zelo pomanjkljiva, o tem ni dvoma. Prvič se je smatrala v praksi telovadba šolske mladine le kot nekaj odpočitek od »duševnega« dela, kar pa ni niti upravičeno, niti resnično; drugič je bilo na šolah odmerjenega za telesno vadbo premalo časa in tretjič je bilo za izdatno vadbo premalo izvežbanih učnih moči. Učna osnova in instrukcija za pouk telovadbe (za srednje šole) sta sicer predpisovali »vsestranski in enakomerni razvoj telesa, ohranitev in okrepitev zdravja, vzgojo k zavednemu, po volji obvladnemu gibanju«, toda to so cilji, ki se ne dajo doseči niti na podlagi tiste instrukcije, kakor tudi ne v onih razmerjih, v katerih je bila odredba samo popisana papir. Poleg tega pa o bistveni vrednosti telovadbe, ki izhaja iz harmonične vzgoje telesa in pravi ter deloma intelekta z vadbo volje, ni ničesar omenjenega. Dalje je narodna vzgoja, katere najizdatnejše sredstvo je taka telovadba, imajoča že od nekdaj sama na sebi, po svoji naravi strogo narodno bistvo, morala izginiti iz šolskih telovadnic, ker je tako hotela bivša avstrijska prekanjevalna in zatirajoča politika. Telovadba v šolah je bila torej navadno brezdušno delo težaka, kateremu je manjkalo vse, kar bi moglo to delo napraviti prijetno in zanimivo ter je, dvigniti na višji nivo kakršnekoli vzgoje.

Jugoslovanski šolniki se bodo brezdvomno v tem oziru postavili na stališče moderne šole, uveljavljene na podlagi sedanjih filozofskih, pedagoških in drugih znanstvenih ugotovitev.

Ko to storijo, morajo smatrati telovadbo za bistven del vzgoje in jo uporabiti na ta način, da bo odgovarjala svojemu namenu — namen pa je treba videti v cellem obsegu bivanja telovadbe.

V tem zmislu prihaja v poštev sokolstvo. Pojem sokolstva pomeni društveno narodno-vzgojno telovadbo, ki jo je ustanovil Tyrš z namenom, potem nje izpopolnjevati v telesno-nravnem in duševnem oziru ves narod slovanski tako, da s podrobno vzgojo posameznikov doseže zdravo in kretno ljudstvo, nepokvarjeno in odporno, sposobno v vsakem oziru za mednarodno tekmo. Vseled svojega namena, da hoče biti sokolstvo splošno narodno, ne more biti izključujoče proti nikomur. Postavilo se je torej na popolnoma demokratično stališče, ki je razumeti tako, da ne pozna razlike med sloji in stanovi; drugič pa ne sme samo zastopati nobenega posebnega svetovnega naziranja, da ne izključuje koga, ki bi se s tem naziranjem ne strinjal. Sokolstvo vpraša pomotakem samo po pripadnosti k slovanstvu, vse drugo so zadeve, ki naj se rešijo zunaj njega.

Sokolstvo se je veličastno obneslo na Češkem. Ustanovljeno l. 1862, neprestano prekanjano in ovirano od strani bivše Avstrije, se je kljub temu v nekaj desetletjih ukoreninilo tako močno, da je igralo v narodno-vzgojnem oziru prvo vlogo. Češki narod, že sam na sebi zdrav in močan, drugače bi ne bil mogel tako globoko vsesati krepke sokolske ideje, se je razvil ravno s pomočjo te sokolske vzgoje do velikanske odpornosti in delazmočnosti. Ne samo sokolstvo, toda v glavnem je sokolstvo oni činitelj, ki je dvignil češki narod do te

stopinje, na kateri se nahaja danes kot edini primer v zgodovini narodov, da se je otrese in osvobodil jarma avstrijskega tako možato in junaske — z evolucijo, kakršna stoji v načelih sokolskih. Sam narod je to pripravil in izvršil, izvojeval v desetletjih težkega, enotnega, na občudovanja vreden način discipliniranega dela; sam si je postavil svojo hišo brez taje pomoči. Kdor ne verjame, da je sokolstvo bistveni činitelj v tem osvoboditvi, naj pomisli na vsesokolske zlete, na mednarodne tekmovalne telovadbe, na dogodke na avstrijskih bojiščih, na legije češkoslovanske in na red, ki vlada danes v češki republiki. Vse to je posledica češkega sokolskega dela, ki je narod vzbudilo, nrdilo in discipliniralo, pripravilo njegovo sposobnost za skupen in enoten nastop v odločilnih trenutkih, v katerih je izvojeval svojo svobodo.

Istotako zdravo podlago za vsbrejem sokolske ideje imamo v slovenskem narodu — toda narod je manjši, mlajši in sokolstvo je v njem mlajše. Zato narod se ni tako prežet s sokolskim duhom; organizacije je pogotovo v zadnjih letih pred vojno najboljše korenine, toda sad še ni dozorel, kakor je dozorel pri Čehih. S tem pa še ni rečeno, da bi bilo sokolstvo kaj izgubilo na pomenu in vrednosti — kajti z osvobojenjem naroda se še ni nehal boj za bitje in obstanek, in bodočnost bo naša le v tem slučaju, če bomo za tisto dovolj močni. Kakor prej, je tudi sedaj in pozneje treba narodu vzgoje, ki mu jo lahko da sokolstvo, in če se dosedaj ni mogla ta vzgoja razširiti na šolo, je naša narodna dolžnost, da jo vpeljemo sedaj.

V ta namen se moramo takoj danes postaviti na stališče, da Sokol ni morda navadno zabavno-sportno društvo, temveč da je to narodno-vzgojna institucija, kakor je isto tudi šola. Ne gre se potem več za kako specialno šolsko telovadbo, zaprto na zunan in omejen pogotovi učnih načrtih, temveč gre za skupno delovanje šole in Sokola.

To je načelno stališče, ki je morajo prevzeti tudi jugoslovanski šolniki, če hočejo urediti naše šole po načelih modernega šolstva in narodne vzgoje. Izvršljivo pa je to v praksi lažje, kakor se nam zdi na prvi pogled.

Z ustanovitvijo sokolskega narasčaja je Sokol itak že prevzel telesnonravno vzgojo šolske mladine. Ker mu je bila pot na šolo zabranjena, je to nadomeščal kolikor se je dalo zunaj šole. V svoje telovadnice je privabil veliko številno mladino, katere je za telovadbo pri Sokolu kazala neizmerno veselje, in iz tega šolskega narasčaja so se razvijali najboljši Sokoli. Toda Sokola ni še v vsakem kraju in tudi vsi starši niso še pošiljali svojih otrok k Sokolu.

Vse kaj drugega pa bi bilo, če bi bilo delovanje šole in Sokola skupno. Tu bi pomagala šola (učitelj) društvu in društvu šoli. To, kar se je pridobivalo dosedaj z velikim trudom, bi se pridobivalo v bodoče mnogo enostavneje; kar je bilo dosedaj vsled delitve šole in narodnega društvenega delovanja izgubljeno, bi se sedaj zopet pridobilo.

Vpeljati je torej za telovadbo šolske mladine sokolski sestav v šole in šolsko telovadbo bi prevzel ali učitelj-sokolski vadiitelj, ali pri pomanjkanju teh naravnost sokolsko društvo; šola in Sokol bi bila vedno dva organa, ki bi si medsebojno pomagala z vadijteljskimi močmi.

Ker bi se potem uveljavil sokolski vadeni sistem na šoli v cellem svojem obsegu, postanejo brezpomembni taki učni načrti in osnove za telovadbo, kakor jih imamo sedaj. Kajti, kakor že omenjeno, je nemogoče v ozkih mejah sedaj obstoječih učnih načrtov mladini s telovadnim poukom v resnici koristiti in jo vzgajati v tistem zmislu, kakor stremi za tem moderna šola. Sokolstvo stoji danes že v tako visokem razvoju, da so dosedaj veljavne in predpisane šolske telovadne osnove zastarele in res prilikave proti obsežnosti, ki jo nudi telovadcu, tudi najmlajšemu učencu ali učenci, vadba po sokolskem sestavu in sokolski metodi.

V podrobnosti glede učnih načrtov telovadbe se na tem mestu ne morem spuščati. Predolgo bi bilo. Toda v splošnem moram pribiti, da že sama individualnost vzgoje, ki mora biti primerna dotičnim učencem (učenkam) in dejstvo, da ima vsak kraj drugačne predpogoje za to (telovadnica, telovadno orodje, vadijteljske moči, možnost izletov itd.) zahtevata drugačen učni načrt in osnovo za vsako šolo posebej. Nemogoče je potem rešiti problem telesne vzgoje z nekoliko vajami, ki bi naštevajo današnje učne osnove tako za srednje, kakor za ljudske šole.

Končno bi bilo še omeniti ustanovitev te sokolsko-šolske telovadbe. Slovensko sokolstvo ima danes svojo terminologijo, svoj sestav, svojo literaturo. Slovenska sokolska zveza napravi vadijteljske tečaje h katerim bi prišli učiteljski in učitelji telovadbe. Taki vadijteljski tečaji se prirede redno letno v vseh sedežih

asesor Ströbel je ves srečen, ko se more na koncu rešiti nadležne »madame« in cele afere. Denarno plat, ki se izčrpi iz cele zadeve, prevzame seveda »društvo za zaščito morale« in s tem je komedije konec.

Izmed obilice nastopajočih oseb, naj navedemo že razen imenovanih, še rentierjevo ženo Lino, tip pohlevne, za družino skrbeče ženske, potem gospo Lundovo, bogato zasebnico zelo odkritosrčnega značaja in zdravih, pametnih nazorov, potem komornika in pobočnika »Njegove Visokosti«, barona Schmetana, komično figuro okostenelega aristokrata ter originalnega vzgojitelja mladega princa, dalje reprezentanta plehkoga državnega birokratizma, polie, predsednika barona Simbacha, moža brez lastne volje, ki je navzgor uslužen lakaj, navzdol pa sirov tiran, in končno še literata Doblerja, umetnika v pisanju in stradanju.

Preiti bi nam bilo zdaj v ocenjevanje uprizoritve same kot celote in njenih posameznosti. Opozoriti pa moramo takoj v začetku, da ne more biti naša današnja beseda končnoveljavna in sicer iz vzrokov, ki smo jih že parkrat poudarjali na tem mestu. Vsaka uprizoritev pridobi pri drugem, tretjem ponavljanju na enotnosti, poglobljenju in igralnem tempu in tako se bo zgodilo tudi v danem slučaju. Potem smo tudi videli na odru čisto nove ljudi, izmed katerih je velika večina takorekoč prvič stopila pred ramno in mi sami vemo, kako težak je vsak začetek. Odtod je menda tudi izvirala ona negotovost, ki se je držala ensambelskih prizorov prvega dejanja, odtod vse ono nervozno streljanje pogledov na

šepetalko, ki je bila zato včasih preglasna, kar je precej motilo. Ne moremo pa preiti molče dejstva, ki postaja menda že v navadi pri nekaterih igralcih našega gledališča. Ulogo, ki jo mislijo igrati, morajo vsaj toliko poznati, da se niso prisiljeni loviti in streljati raznih slovniških kozlov! Če jo dobro znaš napamet, potem boš tudi lažje pazil na igro, na govorni naglas itd. Se smejati se ne ntememo iz srca, če nas zbadajo besede v uho kakor igle.

Dobro, oziroma najboljše je bilo drugo dejanje; tretje pa je hotelo zlestiti nekam v burko, kar ni bilo popolnoma nič na mestu. Zato so pa odgovorni posamezniki, kakor smo že omenili! Ulogo moraš znati in ne bo ti treba mašiti vrzeli z raznimi mašili. Toliko smo morali povedati, da zadostimo čutu pravičnosti, ki smo jo dolžni sebi in — drugim!

In sedaj preidimo v kratkih potezah k posameznim ulogam. Glavno vlogo rentierja Beermanna je igral g. Požar. Njegov element je komika, včasih drastična, včasih patetična. A rentier bi bil po našem mnenju bolj vplival, da ga je podal z neko dostojanstveno resnostjo, in vili več krvi in začrtal tako njegov značaj do skrajnih podrobnosti. In tako se mu je moralo primeriti, da ga je potisnila v prvem dejanju precej v ozadje karakteristična figura prof. Wasnerja. To je podal g. Kralj z zadetih patosom in temno odgovarjajočo mimično igro. Tudi njegova maska je bila skrbna. Le temu se moramo čuditi, zakaj ni memoriral dobro svoje vloge? — Madame Niron gñe Kavčičeve je bila živa, polna temperamenta

sokolskih žup — s tem si pridobimo vadišče za šole in vadišče za novoustanovljajoča se društva.

Vprašanje telesne vzgoje v šoli bi se rešilo edino na ta način pravilno: zblizalo bi se ter združilo narod in šola — področje bi se med obema obstajalo, od bivše Avstrije postavljeno pregrajo, ki je ovirala narodov razvoj ravno s tem, ker ni pripuščala skupnega dela s smotrom enotnosti in izdatnega napredka.

Nasilje in pravica.

Surova filozofija nemškega naroda o moči je popolnoma propadla v tej vojni. Nemški učitelji, profesorji in bogoslovci so ubijali več kot 50 let nemškemu narodu, zlasti pa pruskemu vojaškemu narodu, ki so jih imenovali s krasnim imenom »svetovni nazor«. Govorili je enako nemški cesar, kakor nemški delavec. Ta nemška filozofija je opravičevala vsako nasilje, vsako počest in divjaštvo, samo če je mogla reči, da jih potrebuje nemški narod za svojo velikost. Če bi vstali iz grobov Huni, bi šli lahko v šolo k Hohenzollerncem in njihovu ljudstvu. Vse to je Nemec lahko delal javno in nemoteno. Nemški profesor je klical v svet: »Država, ki je sezidana na miru, ni država. Zakon je prijatelj le slabosti. Ta se rad sklicuje na pogodbe in na njih obstoji, kajti one mu zagotovo žalostno življenje. Le en predpogoj je: vojaška sila. Beseda ni nič.« Nemški poslanec je zopet proglasil: »Angleži so barbari Zapada, kakor so Rusi barbari Vzhoda. Oba naroda je treba po vojni bojkotirati. Zanje naj, kakor za zavržene kaste v Indiji zakon ne velja.«

Iste misli in iste prepričanja so bili pri nas vsi Nemci ter so komaj pričakovali, da se uresniči vse surove in nečloveške nakane pruskega militarizma. Pri nas smo bili zlasti mi Jugoslovani določeni za to, da za nas zakon ne bi veljal. Usoda nas je zanesla na obal Jadranskega morja in preko naših trupel postavil naj bi se tisti znani nemški most od Belta do Adrije.

Vendar pa vse to Nemstvo še ni bilo tako enobno, kakor je bilo Madžarstvo. To pa zato, ker so bili Madžari v svoji krvoločnosti še bolj brezobzirni in pretkani, kakor Nemci. Nemec je javno rekel: »Tak sem! Bojte se moje meče!« Madžari pa so vse svoje surovosti skrili pod neprodorno krinko. Obglavljali, zapirali in dušili so nemadžarske narodnosti, pri tem so se pa bahali in v vznesenih besedah govorili o svobodi, prostosti in človekoljubju. Madžarski orožniki so nabadali Slovence, Srbe, Romane itd. na svoje bajonete, minister v Budimpešti pa je govoril Evroni, da ni na svetu države, kjer bi narod in narodnosti tako presto živele, kakor na Ogrskem. Pri tem se je skliceval na pisani zakon o narodnostih. S to krinko so Madžari dolgo časa vodili za nos ves svet. Nekoliko revoluciji proti Habsburžanom jim je pripomoglo do slovesa v svetu, da so narod, ki nad vse ljubi svobodo. Njihova zlodovina se je imela praviti otrokom, da bi se od njih učili ljubezni do domovine! Kako je pri zadnjem sestanku v Beogradu grof Karoly napel vse svoje igralske zmožnosti, da bi francoskega generala zopet pridobil zase! Toda Francozi so dobro opazili in krinka, ki so jo imeli Madžari tako dolgo, bo kmalu popolnoma padla. Potem bo ostalo od velike slave ogrske države le prav majhen hunski otočič v osrčju Evrope.

Mi Jugoslovani smo bili do pred vojne svetu skoro popolnoma nepoznani. Kar je vedel zunanji svet o nas, črpal je samo iz nemškega časopisa, ki pa je z znano vsenemsko tendenco pravo sliko prikvarilo in nas razkricalo v svetu kot prave barbare. Srbe je vsled njihovega unašanja kmalu začel ceniti svet in pripoznati so bili že v drugem letu vojne kot enakovredni zavezniki.

Za nas Slovence in Hrvate pa je bilo treba mnogo neumornega večletnega dela naših ljudi zunaj, da so nas začeli spoznavati in da nas vidijo v tisti luči, kakor v resnici zaslužimo. Neustrašeni bojevalci dr. Trumbić, dr. Gregorin, dr. Vošnjak in drugi, ki so zaupajo v končno zmago pravice, odšli ob začetku vojne kot naši apostoli v svet, so pripomogli, da nas danes entente države priznava kot enakovredne. S svojimi neustrašenimi in nesebičnimi delom so dosegli našo svobodo, dosegli so združeno Jugoslavijo. Borili so se za našo pravico, ki je končno zmagala.

Prepričani smo, da bo jugoslovanski narod znal ceniti njihovo delo in njihove zasluge.

Žilja Aprovizacijske komisije

za teden od 2. do 7. t. m.

RIŽ: pol kg riža po K 272. — **ENOTNA MOKA:** pol kg enotne moka po K 184 kilogram. — **SIR:** 10 dkg sir po K 1540 kilogram. — **JAČKA:** Meščanska konsumna zadruga je dobila večjo množino jajec, ki jo je dala na razpolago aprovizacijski komisiji, da jo razdeli med vse prebivalstvo. Naznani se posebej tekom

in v kretnjah elegantna. Lundova g. Pavlin-Skrblinškove in Lina g. Silove — dva primerna tipa, akoravno ju je pisatelj tako le kar mimogrede opravil. Nesrečnega asesorja Ströbla je podal prav dobro g. Martinčević, ki nastopa mimogrede rečeno elegantno in gotovo, kar moramo tudi povdariti o g. Sili. Tudi on je postavil na oder zelo posrečeni tip preprelega aristokrata in pokazal s tem, da se dá tudi iz male vloge napraviti nekaj dobrega, solidnega. Ravnotako sta bila primerna gosp. Terčič v ulogi polic. svetnika in g. Širok K. v ulogi dr. Hauserja; manj primerna sta se nam zdela g. Bratuž in g. Simenc. Originalen pisarniški pajek pa je bil g. Hreščak v kratki ulogi pisarja Reisacherja. Izmed ostalih nam je še omeniti g. Vovkovo, Gradisarjevo, Mežgečevu, ki so izpolnile pestro sliko življenja v Beermanovih hiši. V ulogi služkinje je nastopila g. Trampučeva.

Glede ensambelskih prizorov bi si želeli, da bi ne bili prešumni, sicer se človek težko razbere v potoku besed in smeha, ki žubori na odru. Glede mask mislimo, da bi ne škodilo, če bi bile pri nekaterih malo skrbnejše, pri drugih pa ne tako ostro začrtane. Sedaj neke v parterju in čisto dobro razločljive na igralčevem licu mastno svetlobo nakopčenih barv. Starejšim damam bi bilo treba preskrbeti prikladne lasulje, da bodo stare, če že ne po letih, pa vsaj po zunanosti. Tako bi bila obvarovana vsaj lujzija! Gledališče je bilo skoraj razprodano in občinstvo se je izborno zabavalo ob duhoviti komediji — c.

tedna dan in cena, po kateri se bo moglo dobiti na vsako osebo po eno jajce. — **OLJE:** 20 centilitrov olja, za delavce pri težkih delih 3 cl več, po enotni ceni K 16—liter. Od teh 20 cl. ki se dobe ta teden, jih velja 10 za redni tedenski odmerek, 10 pa na račun enega tedna od onih dveh, ko se ni dobilo masčob. Za nakup olja se razdeli normalne male izkaznice št. 20 in dodatne izkaznice št. 98. Pri nakupu je treba predložiti izkaznico za nakup mesa in masčob, ki se presčepne na št. 16 (razprederek »salumeria«). Za nakup olja na dodatne izkaznice št. 98 je treba predložiti izkaznico za nakup kruha. Prodajalo se bo olje v običajnih prodajalnicah od 2. do 14. t. m. — **CIKORIJA:** eno osminko kg cikorije po K 960 kg. — **SOL:** eno osminko kg soli po 28 vinarjev kilogram. — **KIS:** eno osminko litra kisa po 64 vinarjev liter. — **KUHINJE IN UBOŽNICE:** Lastniki izkaznic za javne kuhinje in ubožnice dobe: cikorijo, sol, in kis. — **IZKAZNICE ZA GOVEDINO:** Ta teden se razdeli rumene izkaznice št. 65, za lastnike izkaznic z rdečo črto na tudi št. 65, toda rožnate barve. — **KONDENZIRANO MLEKO:** Dve škaltli kondenziranega mleka po K 780 škaltli, enako za otroke kakor za stare in bolnike. Presčepne se št. III rumene izkaznice (za otroke), veljavne za mesec oktober, in št. I sive izkaznice (za starce in bolnike) veljavne za mesec december.

SLADKOR ZA MESEC DECEMBER.

Sladkor za mesec december se bo dobival, kakor doslej, na izkaznice za nakup sladkorja. Dan se naznani tekom tedna.

Razdeljevanje petroleja.

Tekom tega tedna se razdeli odjemalcem v prodajalnicah aprovizacijskega blaga male izkaznice št. 29 za nakup pol litra petroleja proti predložitvi izkaznice za petrolej z rdečo črto (stanovanja s samo petrolejsko svečavo). Ob izročitvi izkaznice št. 29 se presčepne št. 4 A na petrolejski izkaznici. Na petrolejsko izkaznico z enim odmerkom se dobi ena mala izkaznica, z dvema ali tremi odmerki pa dve mali izkaznici. Petrolej se lahko kupi pri kateremkoli prodajalcu proti izročitvi malih izkaznic in presčepnjenju št. 4 petrolejske izkaznice. Prodajalec petroleja morajo sprejeti male izkaznice v svojo kontrolo do vstetega torika, 10. t. m. Izročiti poslovalnici aprovizacijske komisije za kurirvo. Prodajalec morajo oddati petrolej na vsa posebna nakazila, ki so se izdala, ker ni bilo izkaznic. Petrolej se bo dobil od 2. do 9. t. m. po 64 vin. liter.

GOVEDINA.

Danes, v nedeljo, se bo vršilo brezplačno razdeljevanje zmaznjenega govedine neimovitim slojem (izkaznica z rdečo črto) proti izročitvi malih izkaznic št. 63 in presčepnjenju št. 21 izkaznice za nakup mesa in masčob, (razprederek »salumeria«). Nav sako malo izkaznico se dobi 15 dkg mesa. Prodaja se prične ob 7 zjutraj v naslednjih mesnicah: Burba, A. Volta 2, Rizzian, Rivo 38, Rizzian, dell'Istria 1, Dean, Sv. Ivan-Vrdela 630, Mislis, Lazzaretto vecchio 41, Pinter, Farneto 9, Rochelli, P. Piccola 2, Zorzeff, Beccherie 8, Marussig, Rocol-Settefontane 248, Concilia, B. Cellini 1, Rodella, Giulia 1, Tellini, Rossetti 23, Vattovatz, Giulia 17, Crielii, S. Giacomo 8, Nichetto, Torrente 39, Godina, Skedenj 138, Riffosa, Parini 13, Ferluga, Donadoni 6, Mornig, Acquedotto 17, Rumetz, Largo Santorio 2, Malusa, Parini 15, Penso, Giulia 7, Callin, Belvedere 18, Comisso, Campo S. Giacomo 19, Veronese, Largo Santorio 3, Lenarduzzi, Gatterii 23, Rocco, S. Marco 2, Fontanot, Gatterii 32, Borzer, Tigor 10, Cirilli, Ponte 6, Bruna, Beccherie 1, Rodella, Beccherie 11, Castro, F. Venezian 19, Polacco, Settefontane 44, Pangoni, Giulia 18, Barbieri, Barriera vecchia 15, Raimondi, Madonnina 31, Loy, Barriera 41, Sluga, S. Giacomo in Monte 12, Vattovatz, Giustinelli 5, Alles, Media 10, Tramarin, dell'Istria, Vosak, Cavana 10, Stepih, Settefontane 2, Stabile, S. Michele 5, Levi, Beccherie 6, Visintini, Cavana 22, Benedettich, XXX oktobra 13, Zafutta, Farneto 38, Marsè, Farneto 5, Predonzani, Campanile 15, Culot, Giuliani 23, Nichelli, Lazzaretto vecchio 43, Moratto, Molingrande 44, Valentinotti, Madonnina 21, Bolle, Salita di Greta 13, Godigna, Giulia 24, Cacovich, Ponte 3, Crislich, Poste 16, Rizzian, P. Barriera 9, Rizzian, dell'Istria 76, Pasqualetti, Nuova 41, Dapretto, S. Francesco 28, Trocca, Commerciale 5, Cau, S. Marco 32, Rapotez, Giulia 70, Scarlaval, Giulia 56, Carniel, Istituto 22, Rochelli, Nuova 51, Gatznig, Acquedotto 65, Depace, Barriera 26, Simonetta, Schiapparelli 8, Simonetta, G. Gallina 8, Zvetan, Sv. Ivan-Vrdela 508, Castelluz, Giulia 67, Saulich, Kladin-Sv. Alojz 668, Comisso, dell'Istria 24, Spangher, Barkovlje 99, Sinzaglia, Barkovlje 41, Del. zadruga, dell'Istria, Del. zadruga, Settefontane, Del. zadruga, S. Marco, Del. zadruga, Rojan 31, Perlati, Barriera 4, Cossich, Foscolo 2, Rodella, Sv. Ivan 628. — V istih mesnicah in poleg njih tudi v mesnici Polli v ul. Istituto 28 se bo nadaljevala prodaja zmaznjenega mesa brez izkaznice po enotni ceni K 12— za kg.

Domače vesti.

Pozor! Varujte se! Včeraj je bil napeljen po tržaških vokalih naslednji, v včerajšnjem uradnem »Osservatoru« neobjavljeni razglas gubernijske oblasti: »Kdorkoli bi s kakršnikoli sredstvi oškodoval korist, ki so v zvezi z vojaškim in političnim položajem Juljske Benečije, podan po zasedbi kraljeve vojske, ali bi z besedo ali dejanjem žalil znake ali osebe, ki predstavljajo take koristi, ga zadene, če dejanje ne ustvarja drugega pregreška, označenega in kaznivega po zakonu, kazneni nadzorni zapor do 5 let in globo do 5000 lir. V težjih slučajih se more zapor podaljšati do 8 let. Z enako kaznijo se kaznuje kršenje odredbe z dne 24. novembra 1918, nanašajoče se na javne shode, zbiranja ljudstva, pohode itd. Ta odredba stona v veljavo 1. decembra 1918. — Trst, 30. novembra 1918. Gubernator generalni poročnik Carlo conte Pettiti di Roretto.«

Znane obsoube P. d. tr. s. m. vojaškim sodiščem so bili obsojeni: kodijaž Rudolf Turcovich, Tržčan, v zapor na 2 meseca in 25 dni ter 40 lir globe, ker je govoril prot Italiji in z klicem Volemo la R. publicia! — sodišče mu je p. znalo duševno bolezen, Vittorio Bonetti, star 18 let, iz Buj je bil obsojen v dvomesečen zapor in globo 42 lir, ker je zaklical v Bujah: Qua volemo la repubblica! Abbasso l'Italia! Zaradi enakih izrazov je bil obsojen Fran Čebul v zapor na 2 meseca

in 15 dni ter 42 lir globe. Obtoženi so bili tudi mizar Vittorio Calligaris, mornar Gustavo Elera in težak Arturo Turini, it lijanski podani, da so klicali: »Viva Trieste libera! Tre te al Triestini!« pa so bili oproščeni zaradi pomankanja dokazov.

Državne ciline pokojnine, vzgojnine in miloščine se bodo od decembra meseca dalje izplačevale proti enostavni pobutnici in predložitvi nakazilnega d. kreta. Na pobutnicah mora biti uradno potrjeno, da je prejemnik živ, bi ališče, vdovstvo in v slučajih vzgojnice in miloščine, da so prejemniki v re. n. c. nepreskbljeni, to vse pa samo v slučajih kjer te ok. liščne niso splošno z. ana. Pobut. lee likvidra pred izplač. lom računski oddelek (pazza della Chie a evangelica iz. lačevala pa jih bo fina. čna deželna blagajna in sic. r: 1. decembra miloščine, prejemke ofcijantov in njihovih vdov, prov. ije nam. 8 encev tobačnih tovarov; 2. decembra: prejemke prejemnikov z. rafet. icami A—O, 3. decembra D—F, 4. decembra G—J, 5. decembra K—N, 6. decembra O—R, 7. decembra S—Z. P. ko. nine za prejem. n. ke. bivajoče v Istri in na Goris em. likvidirajo in izplačajo (od enakimi pogoji pristojni davčni uradi.

Vojaške podpore. Tudi za mesec december se bodo vojaške podpore izplačevale enako kakor minulega meseca novembra, skupno za ves mesec. Izplačevanje se prične 1. decembra. Red izplačevanja ostane enak, kakor je bil d. lej.

Preklie občnega zbora Sokola pri Sv. Jakobu. Vsled izrednih razmer smo primorani za danes sklicati občni zbor preklieati in ga preložiti na poznejši čas. Dan občnega zbora naznanimo pravočasno. — Oodbor.

Sentjakobska Citalnica vabi vse člane in prijatelje društva, da se udeležijo predavanja o ljudskem zdravstvu v Jugoslaviji, ki se bo vršilo danes, v nedeljo, ob 5. pop. v dvorani D. K. D. pri Sv. Jakobu. Predavanje se bo pravočasno končalo, tako da oni, ki gredo k predstavi v Narodni dom, pridejo pravočasno.

Mestni tramvaj. Zaradi nujnih poprav, ki se morajo izvršiti v elektrarni, občinski tramvaj Goldonijev trg—Sv. Sobota danes, v nedeljo, od 8 zjutraj do 12 opoldne ne bo vozil.

Pokojniški zavod za zasebne nameščence naznanja, da bo od 1. decembra t. l. do nove odredbe invalidne in vdovske pokojnine ter vzgojnine izplačevala uradna blagajna v ul. XXX. oktobra (ul. Caserma) št. 4 II. Zavod posluje v polnem obsegu. Delodajalci so dolžni prijavljati svoje uslužbenke kakor prej in prav tako tudi plačevati tekoče zavarovalniške zneske ter zastanke.

Otroška veselica sokolskega naraščaja v Rojani se začne danes točno ob 3½ popoldne.

Redna seja trž. ženske podružnice CMD bo jutri, ponedeljek, 2. t. m. ob 3 pop. v Glasbeni Matici. Ker so moramo pogovoriti o božičnici, se naproša vse odbor. nice, da se udeležijo seje prav gotovo.

Razdeljevanje pšenice. Naročniki za okraje Rojan, Skorkljo, Greto, Trstenik, Konkonei in Kolonjo so naprošeni, da dvignejo čimprej naročeno pšenico pri Konsumnem društvu v Rojani vsak dan od 9—12 dop.

Pod vlak je zašla v prosti luk 29letna Antonija Zndarič, stanujoča v ul. Belpoggio. Kotela so jo prišla za desno nogo, katero so ji pozneje morali odrezati.

V kanal je padel italijanski vojni ujetnik Fran Skaker. Rešili so ga šele čez pol ure in so ga komaj in komaj oživili. Prepeljali so ga nato v vojaško bolnišnico.

Samoumor. V ul. S. Marco št. 18 stanujoči Andrej Fischer je po precej veselo preživitem večeru vzel samokres in se nabotil proti Skednju, kjer si je pognal kroglo v sence. Ranil se je smrtno. Truplo so prepeljali na njegov dom.

Mestna zastavilnica. V ponedeljek dopoldne se bodo prodajale na javni dražbi razni nedragoceni predmeti, zastavljeni meseca julija leta 1918, na zastavne listke serije 143 in sicer od št. 1401 do št. 6280.

Slovensko gledališče v Trstu

Danes, 1. decembra. Začetek ob 7½.

MORALA.

Komedija v treh dejanjih. Spisal L. Thomas, prevel F. G. CENE:

Lože K 20.—, vstopnina v lože K 1—, stojšče v pritličju K 150, stojšče na galeriji K 1—, dijaki in vojski 70 vin.

Sedeži v pritličju: I-V. vrste K 450, VI-X. vr t: K 350, XI-XV. vrste K 250, galerijski sedeži po K 250.

V sredo, 4. decembra ob pol osmih zvečer »Nepošteni«. V pripravi »Tuli kruh«, »Maska satana«, »Tajfun«.

Češko Budjevička Restavracija (Bosákova uzorna češka gostilna v Trstu) se nahaja v ul. G. Galatti (zraven glavne pošte). Slovenska postrežba in slov. jedilni listk.

S potrjim aream naznanjamo vsem sorodnikom in znancem, da je naša p. objubljena sestra

Karla Trnovec

dane: ob 7 zjutraj po kratki in močni bolezni, previdea z zadnjimi tolažili, mirno v Gospodu za pala.

Pogreb se bo vršil v nedeljo, 1. dec. ob 3 pop. iz mestne bolnišnice.

TRST, 30. novembra 1918.

Oiga, se. tra. — Ludvik, Vlado, brata (odsotna). vaterija, polustrica (dsot. a). Ostali sorodniki.

Novo pogrebno podjetje, Corso 47.

**Uradne ure vsaki dan izvzemši nedelj
in praznikov od 8 do 1.**